

Nr 172

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring i förordningen (1968: 576) om Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och om stadshypoteksföreningar, m. m.; given Stockholms slott den 16 oktober 1970.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att *dels* antaga härvid fogade förslag till

1) lag om ändring i förordningen (1968: 576) om Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och om stadshypoteksföreningar,

2) lag om ändring i lagen (1970: 65) om Sveriges allmänna hypoteksbank och om landshypoteksföreningar,

dels bifalla de förslag i övrigt, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

BERTIL

G. E. Sträng

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås en höjning av grundfonden för Konungariket Sveriges stadshypotekskassa från 2,9 miljarder kr. till 3,9 miljarder kr. och av grundfonden för Sveriges allmänna hypoteksbank från 300 milj. kr. till 400 milj. kr. Vidare föreslås för såväl stadshypoteksinstitutionens som landshypoteksinstitutionens del vissa ändringar i reservfundsreglerna.

Förslag

till

Lag

om ändring i förordningen (1968: 576) om Konungariket Sveriges
stadshypotekskassa och om stadshypoteksföreningar

Härigenom förordnas, att 13 och 34 §§ förordningen (1968: 576) om Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och om stadshypoteksföreningar skall ha nedan angivna lydelse.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

13 §.

Som grundfond för kassan ställer staten till förfogande en av riksgäldsfullmäktige utfärdad garantiförbindelse på två miljarder nio hundra miljoner kronor.

Som grundfond för kassan ställer staten till förfogande en av riksgäldsfullmäktige utfärdad garantiförbindelse på tre miljarder nio hundra miljoner kronor.

34 §.

Förenings behållna — — — — — en säkerhetsfond.

Säkerhetsfonden skall — — — — — föreningens skulder.

Om förening ej kan uppfylla i andra stycket angivet krav, skall säkerhetsfonden sammanlagd med övriga föreningars säkerhetsfonder uppgå till lägst ett belopp som svarar mot en procent av kassans skulder. Kassan meddelar anvisningar om tillämpningen av denna bestämmelse.

Om förening ej kan uppfylla i andra stycket angivet krav, skall säkerhetsfonden sammanlagd med övriga föreningars säkerhetsfonder och kassans reservfond uppgå till lägst ett belopp som svarar mot två procent av kassans skulder. Kassan meddelar anvisningar om tillämpningen av denna bestämmelse.

I den — — — — — betryggande sätt.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Förslag
till
Lag
om ändring i lagen (1970: 65) om Sveriges allmänna hypoteksbank
och om landshypoteksföreningar

Härigenom förordnas, att 13, 27 och 59 §§ lagen (1970: 65) om Sveriges allmänna hypoteksbank och om landshypoteksföreningar skall ha nedan angivna lydelse.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

13 §

Ordförande för sammankomst är ordföranden i bankens styrelse. Vid förfall för denne eller vid behandling av fråga som anges i andra stycket väljer sammankomsten ett av ombuden att vara ordförande för sammankomsten.

Sammankomst öppnas av den ledamoten i styrelsen som denna utser. Sammankomsten skall välja ett av ombuden att vara ordförande för sammankomsten.

Bankens styrelseledamöter — — — — — ombud delta.
Beslut fattas — — — — — genom lottning.

27 §

Som grundfond för banken ställer staten till förfogande en av riksgäldsfullmäktige utfärdad garanti-förbindelse på *trehundra* miljoner kronor.

Som grundfond för banken ställer staten till förfogande en av riksgäldsfullmäktige utfärdad garanti-förbindelse på *fyrhundra* miljoner kronor.

59 §

Föreningens behållna — — — — — en reservfond.
Reservfonden skall — — — — — föreningens skulder.
Om förening ej kan uppfylla i andra stycket angivet krav, skall reservfonden sammanlagd med övriga föreningars reservfonder uppgå till lägst ett belopp som svarar mot en procent av bankens skulder. Banken meddelar anvisningar om tillämpningen av denna bestämmelse.

Om förening ej kan uppfylla i andra stycket angivet krav, skall reservfonden sammanlagd med övriga föreningars reservfonder *och bankens reservfond* uppgå till lägst ett belopp som svarar mot *två* procent av bankens skulder. Banken meddelar anvisningar om tillämpningen av denna bestämmelse.

I den — — — — — betryggande sätt.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet på Stockholms slott den 16 oktober 1970.

N ä r v a r a n d e:

Ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, HOLMQVIST, ASPLING, SVEN-ERIC NILSSON, LUNDKVIST, GEIJER, MYRDAL, ODHNOFF, WICKMAN, MOBERG, BENGTSSON, NORLING, LÖFBERG, LIDBOM, CARLSSON.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Sträng, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *vissa ändringar i fondreglerna för stadshypoteks- och landshypoteksinstitutionerna, m. m.* och anför.

Inledning

Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och Sveriges allmänna hypoteksbank har till uppgift att finansiera stadshypoteks- resp. landshypoteksföreningarnas utlåning. Finansieringen sker i huvudsak genom obligationsupplåning. Storleken av upplåningen bestäms av storleken på den grundfond som staten ställer till kassans resp. bankens förfogande. Upplåningen får inte överstiga ett belopp som motsvarar tio gånger grundfondens belopp. F. n. har kassan en grundfond om 2,9 miljarder kr. under det att bankens grundfond är bestämd till 300 milj. kr. Grundfonderna består av garantiförbindelser som utfärdats av fullmäktige i riksgäldskontoret.

Köparna av kassans och bankens obligationer tryggas bl. a. av de reservfonder som skall byggas upp i såväl centralorgan som förening. I princip skall centralorganets och förenings fond ha en storlek som svarar mot lägst 1 % av centralorganets resp. föreningens skulder. För föreningarna gäller därutöver en subsidiär regel som innebär att om en förenings fond inte når upp till 1 % av föreningens skulder, så skall i vart fall samtliga föreningars reservfonder sammanlagda svara mot lägst 1 % av centralorganets skulder.

Stadshypotekskassan och hypoteksbanken har i skrivelser den 26 resp. 31 augusti 1970 till Kungl. Maj:t hemställt om höjning av grundfonden. Kassan har föreslagit att dess grundfond höjs till lägst 3,9 miljarder kr. Bankens förslag avser en höjning av dess grundfond till 400 milj. kr. Kassan och banken har dessutom hemställt om en ny subsidiär fondkravsregel som

skall gälla som ett alternativ till den nuvarande subsidiära regeln. Den föreslagna regeln innebär att centralorganets och föreningarnas fonder sammanlagda skall uppfylla ett fondrelationskrav på 2 %.

Över framställningarna har efter remiss *yttranden* avgetts av statskontoret, bankinspektionen, försäkringsinspektionen, riksförsäkringsverket, bostadsstyrelsen, fullmäktige i riksbanken, fullmäktige i riksgäldskontoret, allmänna pensionsfonden, Svenska bankföreningen, Svenska sparbanksföreningen (berör endast kassans framställning), Sveriges jordbrukskassaförbund och Svenska försäkringsbolags riksförbund.

Gällande ordning

Bestämmelserna för stadshypoteksinstitutionen finns i förordningen (1968:576) om Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och om stadshypoteksföreningar (SF). Bestämmelserna för landshypoteksinstitutionen finns i lagen (1970:65) om Sveriges allmänna hypoteksbank och om landshypoteksföreningar (LL).

Huvudbestämmelserna om *grundfond* finns i 13 § SF och 27 § LL. Enligt dessa lagrum ställer staten till kassans resp. bankens förfogande som grundfond en av riksgäldsfullmäktige utfärdad garantiförbindelse som lyder på 2,9 miljarder kr. för kassans del och på 300 milj. kr. för bankens del. Grundfonden bildar det yttersta underlaget för kassans och bankens verksamhet genom att den utgör beräkningsunderlag vid bestämmandet av upplåningsmaximum. Sammanlagda beloppet av kassans resp. bankens låneskuld får sålunda inte överstiga tio gånger grundfondens storlek (7 § första stycket SF och 18 § första stycket LL).

För såväl kassan som banken gäller att grundfonden efter anmälan till riksgäldskontoret får tas i anspråk dels till fullgörande av förbindelser om medel till detta tillfälligtvis saknas, dels också vid kassans eller bankens likvidation. Tas grundfonden i anspråk i annat fall än vid likvidation skall det uppburna beloppet snarast möjligt återbetalas till staten varjämte staten skall erhålla ersättning för den ränta som staten kan ha utgett med anledning av att fonden tagits i anspråk. Vid likvidation får grundfonden tas i anspråk endast i den mån annan tillgång saknas som svarar för kassans eller bankens förbindelser (14 § SF samt 28 § och 31 § andra stycket LL).

Om kassans grundfond genom förluster, som uppkommit på kassans rörelse i dess helhet går ned med mer än 5 %, krävs tillstånd av Kungl. Maj:t för att kassan skall få ta upp nytt lån. Är nedgången större än 10 % fordras dessutom riksdagens medgivande. Om grundfonden tas i anspråk för att täcka förlust, skall kassan anmäla detta till Kungl. Maj:t (7 § andra och tredje styckena SF). Enligt motsvarande bestämmelser i fråga om hypoteksbankens grundfond gäller, att om fonden går ned med 10 % eller mera, så får banken inte ta upp nytt lån förrän fonden återställts till sitt ur-

sprungliga belopp. Vid sådan nedgång av grundfonden skall bankens delägare, dvs. landshypoteksföreningarna, sammanträda för att besluta om de åtgärder som påkallas av omständigheterna (18 § andra stycket LL).

Reservfundsreglerna är i huvudsak enhetligt utformade för de båda hypoteksinstitutionerna; 15, 16, 34 och 35 §§ SF (16 § ändrad 1970: 66) samt 29, 30, 59 och 60 §§ LL. Reglerna innebär följande. *Stadshypotekskassan* och *hypoteksbanken* skall avsätta den behållna årsvinsten till en reservfond, som i princip alltid skall uppgå till lägst 1 % av kassans resp. bankens skulder. Möjlighet finns dock att av vinsten bevilja förening bidrag utan återbetalningsskyldighet till att täcka föreningens förvaltningskostnader. För kassan gäller därutöver att om reservfonden uppgår till 2 % av kassans skulder, så får vinstmedel användas för syfte som hänger samman med kassans ändamål. Kassans och bankens reservfonder får i princip användas endast till att täcka förlust som uppstått på centralorganets rörelse i dess helhet. Har förening lidit förlust som den inte kan täcka med egna fondmedel, kan föreningen dock beviljas bidrag från kassans resp. bankens reservfond utan återbetalningsskyldighet med belopp som svarar mot högst hälften av reservfonden. Innan sådant bidrag ges skall föreningarnas ombud i centralorganet höras. I fråga om landshypoteksinstitutionen gäller vidare att bankens reservfond i den mån den överstiger 2 % av bankens skulder kan användas till att ge föreningarna lättnad i lånevillkoren. Såväl kassan som banken är skyldig att snarast öka reservfonden till föreskrivet belopp enligt 1 %-regeln om fonden gått ned under detta.

Också *förenings* behållna vinst skall avsättas till en fond, reservfond för landshypoteksförening och säkerhetsfond för stadshypoteksförening. Liksom för centralorganen gäller för förening ett fondrelationskrav på 1 %, vilket alltså innebär att fonden i princip alltid skall svara mot minst detta procenttal av föreningens skulder. För det fall någon förening inte uppfyller detta krav finns en subsidiär regel av innehåll, att i vart fall samtliga föreningars fonder sammanlagda skall svara mot lägst 1 % av kassans resp. bankens skulder. Den närmare tillämpningen av denna regel skall ske efter anvisningar av centralorganet. Överstiger stadshypoteksförenings säkerhetsfond 2 % av föreningens skulder får avkastningen av fonden efter medgivande av kassan användas till att bestrida föreningens förvaltningskostnader eller, om detta ej behövs, till att ge medlemmarna, dvs. de enskilda låntagarna, lättnad i lånevillkoren. Motsvarande bestämmelse för landshypoteksförening innebär att i den mån föreningens reservfond överstiger 2 % av föreningens skulder får fondmedel — efter beslut av föreningsstämma — användas till att ge låntagarna lättnad i lånevillkoren.

Genom att låntagare är skyldig att till sin förening utge ett särskilt förvaltnings- och fondbidrag får förening möjlighet att göra behövliga avsättningar till sin fond (37 § SF och 55 § första stycket LL). Kassan och banken har motsvarande möjlighet att ta ut bidrag från föreningarna (17 §

SF och 24 § första stycket LL). Centralorganen kan emellertid också skapa andra möjligheter till fondavsättningar, bl. a. genom kursvinster vid inköp av egna obligationer i samband med amortering på obligationsskulden. Banken har sålunda inte på lång tid behövt ta ut några bidrag för fondavsättningsändamål.

Stadshypotekskassans och hypoteksbankens framställningar

Grundfonderna

Stadshypotekskassan konstaterar inledningsvis att kassans obligations-skuld den 31 juli 1970 uppgick till 24 281 milj. kr. och att vid samma tidpunkt därutöver obligationer sålts för 421 milj. kr. som skulle likvideras senare. Den outnyttjade upplåningsrätten uppgick alltså då till ca 4 298 milj. kr.

Kassan erinrar om att frågan om grundfondens storlek senast prövades av 1968 års riksdag i samband med att beslut fattades om att bostadskreditinstitutionen genom fusion skulle gå upp i stadshypoteksinstitutionen (prop. 1968: 153, BaU 62, rskr 370, SFS 575—577). Grundfonden för den genom fusionen utvidgade stadshypotekskassan bestämdes därvid till 2,9 miljarder kr., dvs. det sammanlagda beloppet av kassans och Svenska bostadskreditkassans grundfonder. De senaste grundfondshöjningarna skedde för stadshypotekskassans del år 1965, då grundfonden höjdes med 500 milj. kr. till 1,5 miljarder kr., och för bostadskreditkassans del år 1968, då dess grundfond höjdes med 500 milj. kr. till 1,4 miljarder kr. (se SFS 1965: 140 resp. 1968: 258).

Till belysning av stadshypotekskassans behov av upplåningsrätt redovisas i framställningen följande uppställning beträffande utvecklingen under senare år av obligationsskuld och låneverksamhet (före år 1969 inklusive uppgifter för bostadskreditkassan).

31/12	Belopp ¹ utelöpande obligationer milj. kr.	Nettoökning av utestående hypotekslån	
		milj. kr.	%
1960	6 635	748	12,5
1961	7 426	753	11,2
1962	8 717	1 405	18,8
1963	9 465	691	7,8
1964	11 001	1 431	15,0
1965	12 145	1 255	11,4
1966	14 128	1 978	16,1
1967	16 027	1 893	13,3
1968	18 583	2 563	15,9
1969	22 353	3 699	19,8
31/7			
1970	24 703	2 248	10,0

¹ I beloppen har räknats in vid resp. tidpunkt försålda men icke likviderade obligationer.

Kassan pekar på att låneverksamheten under de senaste åren ökat avsevärt men framhåller också att det självfallet inte är möjligt att med någon större grad av säkerhet bilda sig en uppfattning om de låneökningar som verksamheten kan resultera i under den närmaste framtiden. Beloppet av de balanser inneliggande beviljade låneansökningar, som kassan till följd av läget på kapitalmarknaden ännu inte kunnat effektuera, uppgick emellertid den 31 juli 1970 till inemot 4 miljarder kr., dvs. nära nog till den nuvarande upplåningsmarginalen om drygt 4 miljarder kr. Med hänsyn härtill och med beaktande av omfattningen av det pågående och planerade bostadsbyggandet bör kassan vara beredd att tills vidare möta låneanspråk av minst samma storleksordning som förelåg under fjolåret. Utrymme bör finnas också för en ökning i utlåningen i takt med den ökning som varit under de senaste åren. Kassans upplåningsmarginal kan därvid komma att visa sig otillräcklig för att medge nödvändig rörelsefrihet under den närmaste framtiden.

När det gäller frågan om storleken av det belopp, med vilket grundfonden bör ökas, erinrar kassan om de synpunkter som framförts i tidigare framställningar om fondökningar. Kassan har sålunda framhållit bl. a. att kassan är väl medveten om kraven på en stram kreditpolitik men samtidigt understrukit, att låneanspråken i främsta rummet är beroende av omfattningen av det bostadsbyggande som statsmakterna efter prövning från bostadspolitiska synpunkter funnit vara av den angelägenhetsgrad att det bör ges utrymme i investeringsplanerna. Kassan har vidare i sina framställningar framhållit att en grundfondshöjning endast skapar formella förutsättningar för en ökad obligationsutgivning och sålunda inte i och för sig bereder möjligheter till en ökad utlåning. Kreditgivningens omfattning och inriktning beror på andra faktorer och måste följa de normer som förestavas av den allmänna kreditpolitiken. Dessa uttalanden äger tillämpning också beträffande den nu ifrågasatta höjningen. Med hänvisning till det anförda förestår kassan att grundfonden ökas med minst 1 miljard kr. eller sålunda till lägst 3,9 miljarder kr.

Hypoteksbanken erinrar om att frågan om storleken av dess grundfond senast prövades av 1967 års riksdag därvid fonden höjdes med 100 milj. kr. till 300 milj. kr. (prop. 1967: 58, BaU 29, rskr 159, SFS 152).

Till belysning av bankens behov av upplåningsrätt redovisar banken denna uppställning i fråga om utvecklingen under senare år av bankens obligationskuld och låneverksamhet.

31/12	Belopp utelöpande obligationer milj. kr.	Nettoökning milj. kr.
1966	1 882	178
1967	2 090	208
1968	2 226	176
1969	2 428	162
30/6		
1970	2 522	94

Beloppet av utelöpande obligationer vid 1970 års utgång uppskattas av banken till ca 2,6 miljarder kr. Genomsnittligt skulle obligationsskulden då ha ökat med ca 180 milj. kr. per år under fyra år. Från denna utgångspunkt skulle med grundfondens nuvarande storlek utrymme finnas för en ökad utlåningsverksamhet under två år. Detta innebär att framställning om höjning av grundfonden kan beräknas få göras inom denna tid för att ett överskridande eller eventuellt uppehåll i utlåningsverksamheten inte skall riskeras.

Mot denna bakgrund anser banken det välbetänkt att redan nu hemställa om en höjning av grundfonden. Storleken av en sådan höjning föreslås få bli densamma som vid den senaste prövningen eller 100 milj. kr.

Banken erinrar avslutningsvis om det uttalande som banken gjorde i den framställning som ledde till 1967 års grundfondshöjning. I detta uttalande, som enligt banken fortfarande har aktualitet, betonades att banken var väl medveten om att en höjning av grundfonden skapar endast formella förutsättningar för en ökad obligationsutgivning och att den faktiska upplåningen liksom tidigare måste följa de normer som utstakas av den allmänna kreditpolitiken. I fråga om utlåningsverksamhetens omfattning erinrade banken om att en viss ökning i efterfrågan kunde bli en följd av jordbruksutredningens förslag om den framtida jordbrukspolitiken. Härvid åsyftades bl. a. förslag om höjda statliga kreditgarantiramar som ett led i rationaliseringsverksamheten. Dessa förslag har därefter behandlats och resulterat bl. a. i en ökning av kreditgarantigivningen.

Reservfundsreglerna

Stadshypotekskassan erinrar om att när fondrelationskravet på 1 % infördes för stadshypoteksförening förutsåg departementschefen, att vissa föreningar skulle få svårt att inom den närmaste tiden klara detta krav liksom att sådan svårighet i framtiden kunde inträda för förening med kraftigt ökande utlåning (prop. 1968: 153 s. 38). Därför tillkom den subsidiära fondkravsbestämmelsen som innebär, att om en förenings säkerhetsfond inte svarar mot 1 % av föreningens skulder, i stället samtliga föreningsars säkerhetsfonder tillsammans skall svara mot samma procenttal av kassans skulder. Härigenom kommer fondrelationskraven för kassan och föreningarna att innebära, att de egna fonderna alltid kommer att vara minst 2 %

av skulderna för stadshypoteksorganisationen sedd som en enhet.

Till belysning av fondutvecklingen under senare år hänvisar kassan i sin framställning till denna uppställning (åren 1960—68 avser stadshypoteksinstitutionens och bostadskreditinstitutionens fonder sammantagna).

31/12	Kassans reservfond		Föreningarnas säkerhetsfonder		Kassans och föreningarnas fonder	
	milj. kr.	% av skulder	milj. kr.	% av skulder	milj. kr.	% av skulder
1960.....	60	0,91	73	1,08	133	1,99
1961.....	69	0,93	83	1,11	152	2,04
1962.....	81	0,92	95	1,07	176	1,99
1963.....	94	0,99	109	1,14	203	2,13
1964.....	112	1,02	124	1,12	236	2,14
1965.....	135	1,10	140	1,14	275	2,24
1966.....	169	1,19	161	1,13	330	2,32
1967.....	212	1,31	187	1,16	399	2,47
1968.....	266	1,43	219	1,17	485	2,60
1969.....	340	1,54	252	1,13	592	2,67

I en kommentar till uppställningen anför kassan, att anledningen till att föreningarnas fonder stagnerat i förhållande till skulderna är den starkt stegrade utlåningstakten. Föreningarna är för sin fondbildning helt hänvisade till de förvaltnings- och fondbidrag som medlemmarna — låntagarna erlägger. Dessa bidrag är avvägda så, att förvaltningskostnader och behövliga fondavsättningar skall täckas, under förutsättning dock att lånestocken utvecklas i förutsedd takt. I och med de stora utlåningsökningar som skett och som knappast kunnat förutses har bidragen inte räckt till för att konsolidera föreningarnas fondställningar. Kassan däremot är inte enbart hänvisad till de förvaltnings- och fondbidrag som föreningarna erlägger. Kassans reservfond har därför kunnat utvecklas på ett tillfredsställande sätt.

Med största sannolikhet kan stadshypoteksinstitutionen för överskådlig framtid uppfylla det sammantagna fondrelationskravet på 2 % utan att särskilda inkomstförstärkande åtgärder behöver vidtagas. Däremot synes det tveksamt om föreningarna tillsammans framdeles utan sådana åtgärder alltid skall kunna uppfylla ett fondrelationskrav om 1 %. En alltmer ökad utlåningstakt kan medföra att föreningarna tillfälligtvis kan få svårt att med nu utgående förvaltnings- och fondbidrag uppfylla det gällande kravet på fondstorlek. Eftersom det är angeläget att inte belasta låntagarna med större kostnader än absolut nödvändigt för att undvika en höjning av boendekostnaderna, kan det sättas i fråga om inte den gällande subsidiärbestämmelsen avseende förenings fondrelationskrav bör kompletteras. Till den nuvarande bestämmelsen om att föreningarnas säkerhetsfonder tillsammans skall uppgå till lägst ett belopp som svarar mot 1 % av kassans skulder kan läggas en alternativ bestämmelse om att föreningarnas säkerhetsfonder och kassans reservfond tillsammans skall uppgå till lägst ett belopp som svarar mot 2 % av kassans skulder. Om bestämmelsen får denna utformning skulle

föreningarnas säkerhetsfonder sammanlagda tillfälligt kunna understiga fondrelationen på 1 % under förutsättning att kassans reservfond kompensera skillnaden. Kassan framhåller att en sådan komplettering inte innebär någon saklig ändring av de gällande fondkraven. I stället stryks det under att kassans och föreningarnas egna fonder sammantagna utgör skydd för kassans borgenärer, dvs. i princip innehavarna av kassans obligationer. Kassan hemställer att 34 § SF ändras enligt det sagda.

Hypoteksbanken — som i frågan samrått med stadshypotekskassan — hemställer att i 59 § LL införs en kompletterande fondkravsregel av samma innebörd som kassan föreslagit för stadshypoteksinstitutionens del. Som skäl för ändringen åberopar banken i huvudsak samma omständigheter som kassan anfört till stöd för sin hemställan. Banken påpekar bl. a. att fondrelationstalet sedan många år tillbaka minskat för såväl banken som föreningarna. År 1950 uppgick bankens fondmedel till 2,73 % av obligationsskulden; föreningarnas fondmedel utgjorde då 2,17 % av låneomslutningen. Motsvarande procenttal åren 1960 och 1967 var 1,26 och 1,49 resp. 1,13 och 1,32. Enligt balansräkningarna vid 1969 års utgång har bankens fondrelationstal ökat till 1,23 % men för föreningarna har talet minskat till 1,27 %. Den successivt minskade fondrelationen för föreningarnas del hänger samman med utlåningsexpansionen. Denna har varit särskilt stark på senare år, dock med undantag för de allra sista åren då en dämpning skett genom den allmänt åtstramade kreditpolitiken. Vid utgången av år 1969 uppfyllde några föreningar inte fondkravet på 1 % och några föreningar redovisade ett fondrelationstal som låg endast obetydligt över detta procenttal.

Hypoteksbanken har slutligen hemställt att reglerna i 13 § första stycket LL om ordförande på delägarsammanskomst i banken ändras efter mönster av motsvarande bestämmelse för stadshypotekskassan.

Remissyttrandena

Framställningarna om *höjning av stadshypotekskassans och hypoteksbankens grundfonder* har tillstyrkts eller lämnats utan erinran vid remissbehandlingen. *Jordbrukskassaförbundet* har i samband med sin tillstyrkan av en höjning av grundfonden för banken framhållit angelägenheten av att också landshypoteksinstitutionens faktiska kreditkapacitet stärks genom att banken i ökad omfattning ges tillstånd till att emittera obligationer. Enligt det samarbete som råder mellan jordbrukskasserörelsen och landshypoteksinstitutionen skall jordbruksnäringens och skogsbrukets behov av långfristiga bottenlån och lån med statlig garanti i största möjliga utsträckning

tillgodoses av landshypoteksföreningarna under det att jordbrukskassorna i huvudsak skall tillgodose det mera kortfristiga behovet av driftskrediter, en ordning som förbundet finner naturlig med hänsyn till institutionernas olika sätt för kapitalanskaffning. Genom att hypoteksbanken inte fått emittera obligationer i erforderlig utsträckning har emellertid behovet av långfristiga krediter i betydande omfattning fått tillgodoses av jordbrukskassorna. Som exempel anger förbundet att av de garantilån, dvs. lån med statlig garanti, på sammanlagt 155 milj. kr. som lämnats under budgetåret 1969/70, har 77 milj. kr. lämnats av jordbrukskassorna och endast 52 milj. kr. lämnats av landshypoteksföreningarna.

Samtliga remissinstanser har tillstyrkt eller inte haft någon erinran mot den föreslagna nya *reservfondsregeln*. *Bostadsstyrelsen* har i sammanhanget beträffande stadshypoteksföreningarna uttalat, att genom den nya bestämmelsen undviks en sannolik höjning av de enskilda låntagarnas fond- och förvaltningsbidrag och därmed också motsvarande ökning av boendekostnaderna.

Bankinspektionen har med viss tvekan tillstyrkt att den föreslagna regeln införs i SF och LL och har samtidigt tagit upp frågan om ett slopande av föreningarnas nuvarande fondkravsregler. Inspektionen delar inte uppfattningen att den föreslagna regeln skulle sakna materiell betydelse. Förslaget syftar ju till att möjliggöra en utjämning mellan å ena sidan föreningarnas fonder, som väntas stagnera eller minska relativt sett, och å andra sidan hypoteksbankens resp. stadshypotekskassans fond, vilken beräknas öka. Med nuvarande regler saknas en sådan utjämningsmöjlighet. Förslaget innebär därför i realiteten att de egna fonderna i lands- och stadshypoteksföreningarna skulle kunna hållas på en lägre nivå än som är möjligt med gällande bestämmelser. Fondkravet avser att säkerställa att det inom lands- och stadshypoteksinstitutionerna finns tillgångar svarande mot de med låneverksamheten förenade riskerna. För obligationsinnehavarna torde visserligen institutionernas egna fonder spela en jämförelsevis begränsad roll i förhållande till den säkerhet som utgörs av — förutom organisationernas i författning närmare reglerade placeringar — de statliga grundfonderna på lägst 10 % av obligationsupplåningen. För staten däremot hör det vara av intresse att fondkravet inte tunnas ut alltför mycket med ökade risker att grundfonderna skall behöva tas i anspråk som följd. Därtill kommer att ett minskat fondkrav i lands- och stadshypoteksinstitutionerna medför en förbättring av dessa organisationers redan starka konkurrensläge i förhållande till särskilt de bostadsfinansierande kreditaktiebolagen. Med hänsyn framför allt till dessa synpunkter känner inspektionen en viss tveksamhet inför det aktuella förslaget. Å andra sidan talar intresset av lägsta möjliga kreditkostnader på förevarande område med sådan styrka för framställningarna i denna del att inspektionen nu inte vill direkt motsätta sig en ändring av

föreslagen innebörd. Även om alltså inspektionen i sak kan tillstyrka att kravet på egna fonder i lands- och stadshypoteksföreningarna ändras, vill inspektionen ifrågasätta förslaget lämplighet i formellt hänseende. Genomförs förslaget kommer vid fastställandet av huruvida gällande fondkrav iakttagits av föreningarna inte mindre än tre regler — ett huvudstadgande och två subsidiära bestämmelser — att behöva beaktas. Visserligen kan kanske hävdas att den föreslagna utformningen av reglerna skulle ha ett visst psykologiskt värde, framför allt däri att lagstiftaren såsom huvudkrav uppställer egna fonder i föreningarna motsvarande 1 % av dessas skulder. Denna synpunkt anser inspektionen emellertid inte ha så stor tyngd att den uppväger önskemålet om enkla och lätt begripliga författningsbestämmelser. På grund härav förordar inspektionen att nuvarande regler om minsta storlek av föreningarnas egna fonder helt ersätts med det föreslagna subsidiärstadgandet om ett fondkrav på 2 % för lands- resp. stadshypoteksinstitutionen som helhet.

Departementschefen

Stadshypotekskassans och hypoteksbankens *grundfonder* bildar underlag för beräkning av institutens rätt till obligationsupplåning och därmed för möjligheten till utlåning till stadshypoteks- resp. landshypoteksföreningarna. Upplåning får sålunda ske till högst tio gånger grundfondens belopp. Grundfonderna, som består av garantiförbindelser vilka ställs till förfogande av staten, uppgår f. n. till 2,9 miljarder kr. för kassan och 300 milj. kr. för hypoteksbanken.

Kassans grundfond på 2,9 miljarder kr. tillkom år 1969 genom en sammanslagning av bostadskreditkassans och stadshypotekskassans grundfonder i samband med att bostadskreditinstitutionen genom fusion gick upp i stadshypoteksinstitutionen. Den senaste grundfondshöjningen skedde år 1968, då bostadskreditkassans grundfond höjdes med 500 milj. kr. till 1,4 miljard kr.

Som kassan framhåller är det givetvis inte möjligt att med någon större grad av säkerhet bilda sig en uppfattning om låneutvecklingen under den närmaste framtiden. Kassan har i en sammanställning visat att nettoökningen av utestående hypotekslån var under år 1969 3 699 milj. kr. och i år t. o. m. juli månad 2 248 milj. kr. Kassan påpekar vidare att beloppet av de balanser av inneliggande beviljade låneansökningar som till följd av läget på kapitalmarknaden ännu inte kunnat effektueras uppgår till inemot 4 000 milj. kr. och således i det närmaste täcker den nuvarande upplåningsmarginalen på 4 298 milj. kr. Det synes sålunda finnas risk för att kassans upplåningsmarginal inte medger nödvändig rörelsefrihet om en höjning får anstå till 1971 års riksdag. Jag finner därför i likhet med kassan att grundfonden nu bör höjas. Höjningen bör ske med 1 miljard kr. eller således

från nuvarande 2,9 miljarder kr. till 3,9 miljarder kr. Mot en sådan höjning har heller ingen invändning rests från remissinstansernas sida.

I fråga om hypoteksbanken skedde en höjning av dess grundfond senast år 1967, då grundfonden höjdes med 100 milj. kr. till 300 milj. kr. Obligationsskulden uppgick den 1 juli i år till 2 522 milj. kr. och beräknas av banken vid årets slut ha ökat till ca 2 600 milj. kr. Under åren 1967—70 kommer därmed den genomsnittliga årliga nettoökningen av obligationsskulden att uppgå till ca 180 milj. kr. Mot denna bakgrund påpekar banken att grundfonden inom två år måste höjas för att ett uppehåll i utlåningsverksamheten inte skall riskeras. Banken finner det emellertid motiverat att redan nu — i samband med att framställning görs om ändring av reservfundsreglerna — hemställa om en höjning av grundfonden med 100 milj. kr., eller således till 400 milj. kr. Remissinstanserna har inte haft något att erinra mot en sådan åtgärd. Även jag finner att det kan vara befogat att som en beredskapsåtgärd nu höja också bankens grundfond. Höjningen bör ske med det av banken begärda beloppet, 100 milj. kr.

De föreslagna grundfondshöjningarna kräver ändringar i 13 § SF och i 27 § LL. I sammanhanget vill jag påpeka, att grundfondshöjningarna endast innebär formella möjligheter till ökad obligationsupplåning. Den faktiska upplåningen får liksom hittills följa de normer som förestavas av den allmänna kreditpolitiken.

Jag övergår här efter till att behandla kassans och bankens framställningar i fråga om ändrade *reservfundsregler* för föreningarna. För ettvart av de båda centralorganen liksom för varje förening gäller skyldighet att som skydd mot förluster bygga upp en reservfond, för stadshypoteksförening benämnd säkerhetsfond. För såväl centralorgan som förening skall fonden i princip ha en storlek som svarar mot lägst 1 % av resp. instituts skulder. Med hänsyn till att vissa föreningar vid reglernas tillkomst inte kunde uppfylla ett fondrelationskrav på 1 % och till att en expansion av låneverksamheten kan medföra svårigheter för en del föreningar att alltid uppfylla detta krav, har för föreningarnas del konstruerats en subsidiär fondkravsregel. Denna innebär att om en förening inte uppfyller fondrelationskravet på 1 %, så skall i vart fall samtliga föreningsfonder inom resp. institution sammanlagda svara mot lägst detta procental av kassans resp. bankens skulder. Detta medför att fondrelationskravet är minst 2 % för resp. institution sedd som enhet. Kassan och banken har nu hemställt att den subsidiära fondregeln kompletteras med en alternativ bestämmelse av innehåll, att stadshypoteks- resp. landshypoteksföreningarnas fonder tillsammans med centralorganets reservfond skall svara mot lägst 2 % av centralorganets skulder, dvs. obligationsskulden.

Remissinstanserna har tillstyrkt eller godtagit att en fondkravsregel av föreslaget innehåll införs för föreningarna. En remissinstans, bankinspek-

tionen, har dock anfört vissa erinringar mot förslaget. Inspektionen menar att, eftersom resp. centralorgans fondstorlek i förhållande till obligations-skulden nu klart överstiger 1 % och väntas öka ytterligare, det gällande fondrelationskravet på 1 % för föreningarna medför ett fondrelations-tal på inemot 2,5 % för resp. institution sedd som enhet, under det att av den föreslagna regeln följer att resp. institutions relativa fondstyrka kan komma att ligga lägre än på denna nivå. Inspektionen framhåller särskilt att det är av intresse för staten, att reservfonderna inte tunnast ut alltför mycket, eftersom detta medför ökad risk för att den statliga grundfonden skall behöva tas i anspråk. Inspektionen är därför i viss mån tveksam till den föreslagna regeln. Med hänsyn till intresset av att hålla låntagarnas kreditkostnader på så låg nivå som möjligt tillstyrker inspektionen likväl att en bestämmelse av angivet innehåll får gälla för föreningarna. Enligt inspektionen bör samtidigt de två fondkravsregler som f. n. gäller för föreningarna tas bort. Inspektionen menar att den fördel som vinnas genom en enkel reglering väger tyngre än det psykologiska värde som kan ligga i att ett fondrelationstal på 1 % anges som ett huvudkrav.

För egen del vill jag till en början erinra om att jag vid tillkomsten av de gällande reservfondsreglerna framhöll, att fondkravsfrågan bör prövas från två utgångspunkter (se prop. 1968: 153 s. 38 och prop. 1969: 171 s. 53). Å ena sidan bör fondställningen vara så stark, att den utgör ett tillräckligt skydd för obligationsköparna och samtidigt så långt som möjligt eliminerar risken för att den statliga grundfonden måste anlitas för att täcka förluster. Å andra sidan bör inte onödigt stora fonder drivas fram, eftersom detta medför ökade kostnader för låntagarna och därmed höjer boendekostnaderna resp. jordbrukets och skogsbrukets kostnader. Avvägningen av dessa synpunkter ledde till fondrelationskravet på 2 % för resp. institution sedd som enhet med skyldighet för centralorgan resp. föreningsled att svara för lägst hälften av detta krav. Den nu föreslagna regeln utgår liksom de gällande bestämmelserna från att fondrelationstalet för resp. institution sedd som enhet skall vara lägst 2 %. Genom den begärda regeln kan föreningarna emellertid vid en expansion av låneverksamheten, då de kan ha svårt att uppfylla 1 %-kravet enligt den nuvarande subsidiära regeln, undvika att ta ut högre fondbidrag av sina låntagare i den mån det krav som ställs på institutionen som helhet ändå uppfylls med hjälp av kassans resp. bankens reservfond. Den av kassan och banken föreslagna regeln är således ägnad att hålla nere låntagarnas kostnader utan ändring av det minimikrav på egna fonder som ansetts böra gälla för resp. institution sedd som enhet. Med hänsyn härtill anser även jag att en fondkravsregel av förslaget innehåll kan få införas för föreningarna.

Fråga uppkommer då om, som bankinspektionen förordat, de nu gällande fondkravsreglerna för föreningarna kan slopas som överflödiga. Jag vill med anledning härav framhålla att enligt min mening saknar huvudregeln om ett

fondrelationskrav på 1 % för varje förening inte praktisk betydelse. Av regeln följer att förening, som för tillfället inte uppfyller detta krav och därför föranleder tillämpning av subsidiärregeln, inte kan underlåta att ta ut fondbidrag av sådan storlek att det ter sig möjligt att så småningom nå upp till ett fondrelationstal på 1 %. Det kan emellertid finnas skäl för att helt gå ifrån den nuvarande principen att fondrelationskravet på 2 % skall uppfyllas till hälften av kassan resp. banken och till hälften av föreningsledet och således i stället fastställa detta krav i en enda regel för resp. institution som enhet. Bankinspektionens förslag om att låta den nya fondkravsregeln helt ersätta de regler som nu gäller för föreningarna innebär ett steg i denna riktning. En ändring av den principiella hälftindelningen av ansvaret för att resp. institution uppfyller ett fondrelationskrav på 2 % förutsätter emellertid att konsekvenserna av en sådan ändring närmare klargjorts. Jag är därför inte i förevarande sammanhang beredd att slopa regeln om att varje förening i princip skall uppfylla ett fondrelationskrav på 1 %. Bankinspektionens önskemål om en förenklad reglering bör dock tillgodoses såtillvida, att den gällande subsidiära regeln tas bort. Efter införandet av den nya subsidiära regeln finns nämligen knappast något behov av att ha kvar denna.

34 § SF och 59 § LL har ändrats i enlighet med det sagda.

I sammanhanget vill jag erinra om att jag i prop. 1970:135, som torde komma att behandlas av höstriksdagen, föreslagit den ändringen i 29 § 3 mom. kommunalskattelagen (1928:370) att landshypoteksförening medges avdrag vid inkomstbeskattningen för avsättning till reservfond intill dess fonden uppgår till 2,5 % — mot f. n. 2 % — av föreningens skulder. Motsvarande ändring har tidigare genomförts i fråga om stadshypoteksförenings fondavsättningar. Ändringarna är föranledda av den nuvarande subsidiära fondkravsregeln, som kan medföra att förening åläggs av centralorganet att förstärka sin fond så att den svarar mot mer än 2 % av föreningens skulder. Eftersom ett sådant åläggande är tänkbart också vid tillämpning av den nya subsidiära fondkravsregeln föranleder denna ingen ändring i den avdragsregel som jag föreslagit i prop. 1970:135 för landshypoteksförening och som redan gäller för stadshypoteksförening.

Mot den av hypoteksbanken föreslagna ändringen av 13 § LL har jag ingen erinran.

Hemställan

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t genom proposition föreslår riksdagen att

dels antaga inom finansdepartementet upprättade förslag till

1) *lag om ändring i förordningen (1968: 576) om Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och om stadshypoteksföreningar,*

2) *lag om ändring i lagen (1970: 65) om Sveriges allmänna hypoteksbank och om landshypoteksföreningar,*

dels bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att utfärda två garanti-förbindelser, en på 3,9 miljarder kr. att utgöra stadshypotekskassans grundfond i stället för den nuvarande förbindelsen på 2,9 miljarder kr. och en på 400 milj. kr. att utgöra hypoteksbankens grundfond i stället för den nuvarande förbindelsen på 300 milj. kr.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med in-stämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Kungl. Höghet Regenten att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Gunnel Anderson